

sident Gerbrandy uitgezonden die de bevolking aanspoorde zoveel mogelijk passief verzet te plegen maar zich van openlijk verzet te onthouden; 'zodra', zei Gerbrandy, 'krachtiger actie van de bevolkingen der tijdelijk bezette gebieden verwacht wordt, zal dit ondubbelzinnig worden gezegd. Wat de leden der actieve verzetsgroepen betreft, zij hebben', voegde hij nog toe, 'hun eigen instructies en weten hoe te handelen.' Als onderdeel van de Geallieerde misleidingstactiek werd voorts een waarschuwing van Eisenhowers staf ten gehore gebracht welke inhield dat het ook in Nederland in het gebied tot vijf-en-dertig kilometer achter de kust tot zware bombardementen kon komen; in dat geval zou de bevolking een uur tevoren door middel van luchtpamfletten gewaarschuwd worden en zij zou dan alle steden onmiddellijk tot op minstens twee kilometer afstand moeten verlaten. De Londense berichtgeving was die dag terughoudend. De schaarse cijfers werden genoemd die Churchill in het Lagerhuis had bekendgemaakt: meer dan vierduizend schepen waren tezamen met enkele duizenden landingsvaartuigen het Kanaal overgestoken, elfduizend Geallieerde vliegtuigen waren daarbij ingezet. 'Iedere gedachte aan de trompetten van de muren van Jericho moeten we', zei 'de Rotterdammer' (H. J. van den Broek) in de avonduitzending van Radio Oranje, 'zien kwijt te raken . . . Wij zullen ons niet overgeven aan voorbarig optimisme.'

Het was een verstandig advies. Sloeg het in bezet gebied aan? Wij betwijfelen het. Toen daar in de loop van de ochtend van mond tot mond werd doorgegeven dat de Geallieerden in Frankrijk waren geland, kwam het op vele plaatsen tot opgewonden reacties; men schreeuwde elkaar het grote nieuws toe en een zwerm van optimistische geruchten vloog op: niet alleen in Normandië zouden de bevrijders zijn geland, maar ook aan het Nauw van Calais, ja in België. Velen verwachtten dat het binnen korte tijd tevens in Nederland tot gevechtshandelingen zou komen en dat de bevrijding en het herstel van normale toestanden niet lang op zich zouden laten wachten. Wie het betalen kon, ging tot extra inkopen over

¹ De precieze datum van *D-Day* was Gerbrandy onbekend maar zijn militaire adviseur, kapitein-luitenant-ter-zee J. W. F. Nuboer, had hem als zijn particuliere gissing gezegd dat de invasie zou plaatsvinden in Normandië. In mei had Gerbrandy in een gesprek met Churchill op officiële inlichtingen aangedrongen, 'het moet', had hij toen betoogd, 'een inval worden in Normandië, is het dan niet veel beter dat u het mij zegt, u bent toch overtuigd dat ik zwijg als het graf. Churchill', aldus Gerbrandy elf jaar later, 'was plotseling een ogenblik stil en gaf toen ietwat onsamenhangend te kennen 'dat het ook nog wel elders zou kunnen zijn' . . . Ik wist nu dat de heer Nuboer in de roos geschoten had.' (Gerbrandy in *Algemeen Handelsblad*, 3 mei 1955)